

Tillgång till nätverk är det centrala

Intresset för frågorna kring informationsteknologin har förvisso ökat den senaste tiden. Det är IT som gäller. Ibland frågas hur det kan komma sig att allt skett så plötsligt. Alla ska nu in på Internet. De elektroniska anslagstavlor lockar allt fler. Hur gör man för att komma in på uppfarterna till de elektroniska motorvägarna?

Visst är det bra att intresset ökar. Vi står inför en fundamental samhällsförändring, som ger möjlighet till både ökad effektivitet och ökad hänsyn. Vår nya välfärd kan bygga på klok användning av informationsteknologin.

Men inte är det så att frågorna dykt upp plötsligt. Inom industrin har marknaderna byggts upp under rätt lång tid, och de offentliga databaserna är inte nya. Men politiskt? Nej, inte heller där är det plötsligt. Man kan leta på riksdagsplanet på lite olika sätt. Men det är nog svårt att då undvika att lägga märke till att mycket har skett de två senaste decennierna, och dessutom att många viktiga initiativ har kommit från folkpartiet liberalerna.

Datalagen och IT-politiken

Datalagen formulerades efter kraftfulla initiativ av Kerstin Anér. Hon gjorde där banbrytande insatser. Visserligen är denna lag nu mogen för omskrivning. Tekniken har ändrat förutsättningarna för dess tillämpning, men det är otvetydigt att just den svenska datalagen placerat Sverige på den internationella IT-kartan.

Vidare, många riksdagsmotioner från (fp) har under 1980-talet betonat vikten av olika former av ökat konsumentinflytande med hjälp av tillämpad IT.

Den svenska telelagen bygger på avmonopolisering av televerket. Under motstånd skapade liberaler förståelse för att detta var nödvändigt. Teletjänster hör naturligtvis inte hemma i ett monopol. Ingen lag är perfekt, men vår telelag har i alla fall alldeles nyligen av EU-kommissionär Martin Bangemann framhållits som ett föredöme för andra länder.

Nya metoder för förbättrad kontakt mellan medborgare och samhälle har uppmärksammats av fp. Medborgarkontor med datoriserade informationstjänster. Sådana kontor byggs nu på flera håll. Allt fler når nu dessutom sådan kontakt från sina persondatorer i bostäderna.

Vikten av att en samhällslig bra IT-politik formuleras var budskapet i flera inlägg av Anne Wibble under senare delen av 1993. Det lade grunden för tillståndet av regeringens IT-kommission i våras.

Inget dåligt samlat resultat.

Sjunkande kostnader

Bengt Westerberg går nu vidare med att fästa uppmärksamhet på vikten av vidgad utbildning om och med IT. "En dator till varje elev" är mottot. Det är mycket bra, men det har skapat en diskussion. Var ska man ta de miljarder som detta skulle kunna kräva?

Det är då viktigt att notera att begreppet "en dator per elev" syftar på en ambition att på bredden få nya pedagogiska redskap i bruk, redskap som kan förmedla både kunskap och kontakt. Den tekniska formen för detta förändras emellertid över tiden. Dagens datorer som är lämpade för skolbruk kommer om några år att ha ett annat utseende. Det blir fråga om skolnätverk med åtkomst från olika typer av terminaler eller så kallade smarta telefoner. Priset på sådana är redan sjunkande, och kommer att sjunka allt mer.

Det är tillgången till databaser och olika elektroniska nätverk som är det centrala. Den närmaste tioårsperioden kommer att visa på många nya kommunikationsmöjligheter i skolan. Själva begreppet dator mjukas upp, och syftar alltmer på tillgång till olika databaser och teletjänster. Och sådan tillgång blir allt billigare.

"Egen dator i skolan" kan därför successivt förverkligas till en klart lägre kostnad än idag.

IT-kommissionens förslag

IT-kommissionen har den 18 augusti publicerat en rapport som man kallat "IT - Vingar åt människans förmåga". Där har man betonat vikten av utbildningsinsatser. Man föreslår att 450 Mkr av de tidigare löntagarfonderna ska användas för en stor utbildningsinsats på bredden.

Man föreslår också ny lagstiftning och åtgärder för en ef-

Tomas Ohlin, sekreterare i regeringens IT-kommission, menar att "egen dator i skolan" successivt kan förverkligas till en klart lägre kostnad än idag.

fektiviserad offentlig förvaltning. Ett antal andra satsningar finns, däribland uppmärksamhet på den regionala utvecklingen i vårt avlånga land. Där finns också förslag om bättre kulturella nätverk för bibliotek och museer med mera. I ett liberalt perspektiv är det värdefullt att där också finns insatser för att skapa bättre teknik för handikappade, och till exempel förslag om datoriserad språköversättning och samhällsupplysning för invandrare.

Det finns också förslag till utvidgad forskning som i ökad grad ska betona användning av den nya tekniken. Genom ökad användning skapas ökad efterfrågan på produktion av nya system.

Kommissionens förslag är av en generell natur, man vill inte styra marknaden med explicita påpekanden om vad som kan vara politiskt lämpligt eller ej. Forskningsprojekten ska bedrivas i en fristående anda – och naturligtvis med tydlig uppmärksamhet på forsknings-etik. Det är bra att så stora statliga belopp tidigare avsatts för vidgad forskning, t ex till den Strategiska Forskningsstiftelsen. Där finns nu pengar. Därför har inte IT-kommissionen ansett det nödvändigt med än mer pengar till forskningen.

Kommissionen välkomnar också ökat intresse för "elektroniska marknader". Där kan nya tjänster utvecklas och saluföras, och där kan många nya jobb skapas, av aktiva entreprenörer. En åtgärd som kan nämnas i det sammanhanget är upprättande av ett katalogsystem över abonnenter på tele- och datatjänster (telefon, fax, e-post med mera). Vi ska ha lätt att finna varandra, och det ska vara lätt att finna potentiella samarbetspartners och kunder.

Från branschhåll finns initiativ till en sådan katalog. Katalogen kan finnas on-line, eller på en kombination av lagringsmedier. Ansvaret kan delas mellan olika marknadsparter, med viss myndighets-kontakt. Två saker är viktiga i det sammanhanget:

- ingen part får skaffa sig ett dominerande inflytande över katalogen, makten över detta kontaktmedel ska delas mellan många
- deltagande i katalogen ska vara frivilligt, ingen ska kunna tvinga någon att vara med. Man kan uttrycka detta så att envar äger sin egen elektroniska adress.

De elektroniska motorvägarna

Begreppet elektroniska motorvägar är oprecist. Ibland avser man med detta begrepp nätverk som kan hantera telekommunikation med särskilt hög hastighet. Man talar om många miljoner bitar per sekund. Med den definitionen har vi redan mycket snart i Sverige ett nät av sådana motorvägar. Om två år är nät som klarar hastigheten 155 Mbps tillgängliga över en mycket stor del av vårt land. Det är en mycket hög hastighet. I själva verket känner vi idag till få typer av tillämpningar som kräver sådan hastighet.

Det är emellertid inget skäl till att sluta bygga vidare. Det är mycket möjligt att nya tillämpningar kommer att dyka upp, som kräver sådan hastighet och mer till. Redan nu är det värdefullt att till utländska industriella intressenter kunna visa att vi har nätkapacitet i vår land som ligger i internationell toppklass. Det gör vårt land intressant som industriell samarbetspart.

I detta sammanhang är det viktigt att uppmärksamma den förändra syn

på telekommunikationskapacitet som är på väg. Det är inte nödvändigt att motivera en landsväg med resonemang om fullt utnyttjande. Tvärtom bör man ha visst ledigt utrymme på vägen för att inte trafikstockningar och förseningar ska uppstå. På samma sätt är det bra att ha en överkapacitet på telenäten. Då kan man garantera en bra tillgänglighet för de olika tjänster som vill använda näten.

Det är tillgänglighet som blir allt viktigare, fullt utnyttjande är inte längre det enda eftersträvarvärda.

Men sedan kan man ju diskutera takten i vidareutbyggnaden. Och man kan och bör verka för att användandet ökar av de resurser man redan har. Öde telenät innebär inte ett gott utnyttjande av gjorda investeringar.

Politisk gemensamhet på IT-området?

Regeringspartierna har i IT-kommissionen inte haft svårt att ena sig om de huvudsakliga politiska betoningarna. Satsning på utbildning på bredden, ny lagstiftning, effektivare förvaltning, regional uppmärksamhet så att distansarbete och distansutbildning kommer i vidsträckt bruk, sociala teletillämpningar osv.

Socialdemokraterna har nyligen presenterat sin syn på behovet av åtgärder. Där finns vissa överensstämmelser med IT-kommissionens förslag, rörande vikten av breddutbildning och en del annat. Men det finns också skillnader, särskilt i synen på statens roll. Den näringspolitiske talesmannen Anders Sundström (s) har nyligen framhållit följande:

- i det gamla industrisamhället arbetade man med begränsade krav på statliga insatser

- i den mer kapitalintensiva verksamhetsinriktning som sedan kom, krävdes bättre infrastruktur och ökade statliga insatser

- den nuvarande kunskapsintensiva utvecklingen kräver ännu kraftigare statlig närvaro i form av effektivare infrastruktur och stora statliga utvecklingsresurser

I detta går en skiljelinje. I ett liberalt perspektiv är kunskapssamhället ett samhälle med ökat inflytande och ökade möjligheter för envar, utan statlig centralstyrning. I det socialdemokratiska samhället är den starka staten tydligen fortfarande garanten för en utveckling i önskad riktning.

TOMAS OHLIN
Sekreterare i
regeringens IT-kommission